

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

6 декември 2007 година*

По дело С-300/06

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 234 ЕО от Bundesverwaltungsgericht (Германия) с акт от 11 май 2006 г., постъпил в Съда на 6 юли 2006 г., в рамките на производство по дело

Ursula Voß

срещу

Land Berlin,

в присъствието на:

Vertreterin des Bundesinteresses beim Bundesverwaltungsgericht,

СЪДЪТ (първи състав),

състоящ се от: г-н Р. Jann, председател на състав, г-н А. Tizzano, г-н А. Borg Barthet (докладчик), г-н М. Ilešič и г-н Е. Levits, съдии,

* Език на производството: немски.

генерален адвокат: г-н D. Ruiz-Jarabo Colomer,
секретар: г-н R. Grass,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

- за г-жа Voß, от адв. E. Ribet Buse, Rechtsanwalt,
- за германското правителство, от г-н M. Lumma и г-н C. Blaschke, в качеството на представители,
- за Комисията на Европейските общности, от г-н V. Kreuzschitz и г-н M. van Beek, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 10 юли 2007 г.,

постанови настоящото

Решение

¹ Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 141 ЕО.

- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-жа Voß и Land Berlin [провинция Берлин] относно възнаграждението за извънредния труд, положен от г-жа Voß, която е назначена на непълно работно време.

Правна уредба

Общностна правна уредба

- 3 Член 141, параграфи 1 и 2 ЕО предвижда следното:

„1. Всяка държава-членка осигурява прилагането на принципа за равно заплащане на мъжете и жените за равен труд или за труд с равна стойност.

2. За целите на настоящия член под „заплащане“ се разбира обичайната основна или минимална заплата или надница, както и всяка друга придобивка в пари или в натура, изплатена пряко или непряко от работодателя на работника за неговия труд.

Равното заплащане без дискриминация, основаваща се на пола, означава:

- а) че заплащането за един и същи труд, положен при сделна система за заплащане, се изчислява на база една и съща мерна единица;

- б) че заплащането за труд, положен при повременна система за заплащане, е едно и също за една и съща работа.“

Национална правна уредба

- 4 § 35, алинея 2 от Регионалния закон за държавните служители (Landesbeamtengesetz), в редакцията му след изменението от 20 февруари 1979 г. (GVBl BE, стр. 368), има следното съдържание:

„Държавният служител е длъжен да изпълнява служебните си задължения без възнаграждение, извън седмичното работно време, когато императивни изисквания на службата налагат това, и извънредният труд се полага по изключение. Ако от държавния служител се изисква да полага въз основа на официално разпореждане или разрешение извънреден труд, възлизащ на повече от пет часа месечно, на същия трябва в срок от три месеца да се предостави възможност да ползва почивка за компенсация. Когато предоставянето на почивка за компенсация е несъвместимо с интереса на службата, държавните служители, които са класирани в ранг с възнаграждение, подлежащо на увеличение, могат вместо почивката да получат възнаграждение за съответния извънреден труд в рамките на 480 часа годишно.“

- 5 Федералният закон за възнагражденията на държавните служители (Bundesbesoldungsgesetz, наричан по-нататък „VBesG“), който на основание § 1, алинея 1, точка 1 урежда и заплатите на държавните служители на регионално равнище, предвижда в § 6, алинея 1 следното:

„При полагане на труд при непълно работно време възнаграждението и работното време се намаляват в еднакви пропорции.“

6 § 48 от BBesG овластява федералното правителство да уреди с правилник условията и реда за заплащане за извънредния труд, доколкото последният не е компенсиран със съответна почивка.

7 Съгласно § 2, алинея 1 от Правилника за заплащане на извънредния труд, полаган от държавните служители (Verordnung über die Gewährung von Mehrarbeitsvergütung für Beamte) от 13 март 1992 г. (BGBl. 1992 I, стр. 528), в редакцията му от 3 декември 1998 г. (BGBl. 1998 I, стр. 3494, наричан по-нататък „MVergV“), приет на основание § 48, алинея 1 от BBesG:

„Държавните служители, които са класирани в рангове с възнаграждение, подлежащо на увеличение, могат да получават възнаграждение за извънреден труд в следните области:

[...]

6. в образованието — за преподавателите.“

8 § 3, алинея 1 от MVergV предвижда следното:

„Възнаграждението се предоставя само когато извънредният труд е положен от държавен служител, спрямо когото се прилага предвиденото за държавните служители работно време, и извънредният му труд:

1) е бил възложен или разрешен писмено,

2) надвишава с повече от пет часа за календарен месец редовното месечно работно време или — доколкото държавният служител е работил само през част от календарния месец — съответната част от месечното работно време, и

3) поради императивни изисквания на службата не може да бъде компенсиран със съответна почивка в срок от три месеца.“

9 Съгласно § 4 от MVergV размерът на възнаграждението за един час положен извънреден труд зависи от ранга на държавния служител.

10 § 5, алинея 2 от MVergV гласи:

„В случай че извънредният труд е положен в областта на образованието,

1) три учебни часа съответстват на пет часа при прилагането на § 3, алинея 1, точка 2 [от п правилника];

[...]“

- 11 От акта за препращане е видно, че съгласно MVergV възнаграждението за извънреден труд е по-ниско в сравнение с това за труда, положен в рамките на установеното за служителя работно време.

Спорът по главното производство и преюдициалният въпрос

- 12 Г-жа Voß е държавен служител и е назначена като преподавател от Land Berlin. В периода от 15 юли 1999 г. до 29 май 2000 г. тя упражнява професионалната си дейност на непълно работно време при 23 учебни часа седмично. В този период броят учебни часове, които трябва да отработи преподавател, назначен на пълно работно време, е бил 26,5 часа.
- 13 Между 11 януари и 23 май 2000 г. г-жа Voß преподава всеки месец между 4 и 6 учебни часа допълнително извън установеното за нея работно време.
- 14 Възнаграждението, получено от г-жа Voß за посочения период, възлиза на 1 075,14 DEM. Според препращащата юрисдикция възнаграждението, получавано за същия брой часове труд от преподавател, който е назначен на пълно работно време, е възлизало на 1 616,15 DEM за същия период.
- 15 Препращащата юрисдикция обяснява този резултат с обстоятелството, че часовете труд, положен от жалбоподателя в главното производство извън установеното за същия работно време и до размера на нормалната продължителност на пълно работно време, които по правното си естество са извънреден труд, са заплатени при по-ниска почасова ставка в сравнение с тази за съответните часове труд, положен от преподавател на пълно работно време, които са включени в установеното за него работно време.

- 16 Така препращащата юрисдикция установява, че в периода от м. януари до м. май 2000 г. за същия обем работа жалбоподателят в главното производство получава по-ниско възнаграждение в сравнение с преподавател, назначен на пълно работно време.
- 17 Г-жа Voß отправя искане при изчислението на възнаграждението за положения от нея извънреден труд в рамките на 26,5 учебни часа седмично да се приложи същата почасова ставка, по която се заплащат часовете труд, положен от преподаватели на пълно работно време в рамките на редовното им работно време, вместо почасовата ставка, предвидена за извънреден труд в MVergV.
- 18 Тъй като Land Berlin отхвърля това искане, г-жа Voß обжалва отхвърлителното решение пред Verwaltungsgericht, като жалбата е уважена от съда. Land Berlin подава до Bundesverwaltungsgericht ревизионна жалба срещу съдебното решение, с което е уважена посочената жалба.
- 19 Според Bundesverwaltungsgericht спорът, с който е сезиран, повдига въпроса дали заплащането по ставка, която е по-ниска, на учебните часове, отработени от преподавателите на непълно работно време като извънреден труд, представлява, в сравнение с частта от заплатата, получавана от преподавателите на пълно работно време за същия брой часове в рамките на редовното им работно време, дискриминация на жените преподаватели, която е забранена от общностното право. Според същата юрисдикция отговорът на този въпрос зависи от това дали член 141, параграф 2, втора алинея ЕО изисква заплащането на часовете извънреден труд, полаган от служител на непълно работно време до достигане на броя часове, които трябва да отработи преподавател на пълно работно време, да не бъде по-ниско от заплащането на труд със същата продължителност, полаган от служител на пълно работно време в рамките на неговото редовно работно време.

20 При тези обстоятелства Bundesverwaltungsgericht решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Допуска ли член 141 ЕО национална правна уредба, според която равнището на заплащане за извънреден труд е еднакво за държавните служители, работещи на пълно работно време, и за тези, които работят на непълно работно време, като посоченото заплащане е по-ниско от частта от заплатата на държавен служител на пълно работно време, съответстваща на същата продължителност на труда, положен в рамките на редовното му работно време, в случаите в които мнозинството от служителите на непълно работно време са жени?“

По преюдициалния въпрос

21 С въпроса си препращащата юрисдикция иска по същество да установи дали член 141 ЕО трябва да бъде тълкуван в смисъл, че не допуска национална правна уредба относно възнагражденията на държавните служители като разглежданата в главното производство, която от една страна определя като извънреден труд, положен от държавните служители, назначени на пълно работно време, както и от тези, назначени на непълно работно време, часовете, през които те са работили извън установеното за тях работно време, а от друга страна предвижда заплащане на часовете извънреден труд по ставка, която е по-ниска от почасовата ставка, прилагана за труда, положен в рамките на установеното за съответното лице работно време, така че държавните служители на непълно работно време получават по-ниско възнаграждение от тези на пълно работно време, що се отнася до часовете труд, който полагат извън установеното за тях работно време до достигане броя часове, които трябва да отработи държавен служител на пълно работно време в рамките на работното си време, в случаите в които мнозинството от държавните служители, работещи на непълно работно време, са жени.

22 Жалбоподателят в главното производство и Комисията на Европейските общности твърдят, че заплащането на часовете извънреден труд води до непряка дискриминация, след като е по-ниско от това за часовете труд, положен

в рамките на установеното за съответното лице работно време, тъй като в резултат от това заплащане преподавателите, назначени на непълно работно време, мнозинството от които са жени, получават при полагането на труд извън установеното за тях работно време до достигане на броя часове, който трябва да се отработи при работа на пълно работно време, по-ниско възнаграждение за същия брой часове положен труд от това на преподавателите, работещи на пълно работно време.

- 23 Германското правителство поддържа, че по делото в главното производство не е налице неравенство в третирането по отношение на извънредния труд, след като спрямо назначените на пълно работно време преподаватели и спрямо тези, които са назначени на непълно работно време, се прилага една и съща почасова ставка за заплащането на полагания от тях извънреден труд, предвидена в § 4, алинея 3 от MVergV.
- 24 В това отношение е необходимо да се напомни, че член 141 ЕО установява принципа на равно заплащане на мъжете и жените за един и същ труд. Този принцип е сред основополагащите принципи на Европейската общност (вж. Решение от 8 април 1976 г. по дело Defrenne, 43/75, Recueil, стр. 455, точка 12).
- 25 Принципът на равно заплащане не допуска нито прилагането на разпоредби, създаващи пряко основана на пола дискриминация, нито въвеждането на разпоредби, които поддържат различно третиране на работещите мъже и жени съгласно критерии, които не се основават на пола, когато различното третиране не може да бъде обяснено с обективно обосновани фактори, които не са свързани с дискриминация, основана на пола (Решение от 13 май 1986 г. по дело Bilka-Kaufhaus, 170/84, Recueil, стр. 1607, точки 29 и 30, Решение от по дело Helmig и др., C-399/92, C-409/92, C-425/92, C-34/93, C-50/93 и C-78/93, Recueil, стр. I-5727, точка 20 и Решение от 27 май 2004 г. по дело Elsner-Lakeberg, C-285/02, Recueil, стр. I-5861, точка 12).

- 26 Относно правната уредба, разглеждана в главното производство, е безспорно, че тя не създава каквато и да било дискриминация, пряко основана на пола. Следователно е необходимо да се провери дали подобна правна уредба може да доведе до непряка дискриминация, противоречаща на член 141 ЕО.
- 27 За тази цел е необходимо на първо място да се установи, от една страна, дали посочената правна уредба въвежда различно третиране на лицата, работещи на пълно работно време, и тези на непълно работно време, и от друга страна, дали различното третиране засяга значително по-голям брой жени, отколкото мъже.
- 28 При положителен отговор на двата въпроса на второ място се поставя въпросът за наличието на обективни фактори, които не са свързани с каквато и да било дискриминация, основана на пола, и които могат да обосноват така установеното различно третиране.
- 29 В това отношение е необходимо да се отбележи, че е налице неравно третиране, винаги когато възнаграждението, заплащано на лицата, работещи на пълно работно време, е по-високо от това, което получават работещите на непълно работно време при равен брой часове за една и съща работа, отработени въз основа на съществуващо правоотношение за полагане на труд срещу възнаграждение (Решение по дело Helmig и др., посочено по-горе, точка 26).
- 30 Съдът вече на два пъти се е произнасял по въпроса за съществуването на различно третиране на работещите на непълно работно време и тези на пълно работно време по отношение на заплащането на извънредния труд.
- 31 В точки 26—30 от Решение по дело Helmig и др., посочено по-горе, Съдът приема, че не е налице различно третиране на лицата, работещи на непълно

работно време, и работещите на пълно работно време, когато приложимите национални разпоредби предвиждат заплащането на възнаграждение в увеличен размер за часовете извънреден труд само в случай че се надвишава нормалната продължителност на работното време, определена с колективен трудов договор, но не и когато се надвишава установеното за съответните лица работно време. При тези обстоятелства Съдът установява, че при равен брой отработени часове работещите на непълно работно време лица действително получават същото възнаграждение като получаваното от работещите на пълно работно време, при това не само когато не се надвишава определената с колективни трудови договори нормална продължителност на работното време, но и когато е положен труд извън нея, като във втория случай от увеличението на възнаграждението за извънреден труд се ползват и двете категории лица.

32 Обратно, в точка 17 от Решение по дело *Elsner-Lakeberg*, посочено по-горе, Съдът приема, че е налице различно третиране на лицата, работещи на непълно работно време, и тези, работещи на пълно работно време, когато приложимите национални разпоредби предвиждат, че всички работещи са длъжни да отработват не по-малко от три учебни часа месечно извън установеното за тях работно време, за да могат да претендират възнаграждение за часовете извънреден труд.

33 По това дело г-жа *Elsner-Lakeberg*, която била преподавател, преподавала 15 учебни часа седмично, докато преподавателите на пълно работно време отработвали 24,5 учебни часа седмично. В продължение на един месец г-жа *Elsner-Lakeberg* преподавала извънредно по 2,5 учебни часа. Поради това тя не можела да претендира възнаграждение за извънредния труд. Като последица от това тя получила възнаграждение за 15 учебни часа, въпреки че отработила 17,5 часа. За разлика от това преподавател на пълно работно време, отработил 17,5 учебни часа, би получил възнаграждение за 17,5 учебни часа, тъй като не е надвишил установеното за него седмично работно време. Съдът приема, че това води до различно третиране по отношение на заплащането, след като при равен брой отработени учебни часове лицата, работещи на непълно работно време, получавали по-ниско възнаграждение от работещите на пълно работно време.

- 34 В случая по главното производство от акта за препращане е видно, че за часовете, които е отработила извън установеното за нея работно време до достигане на нормалната продължителност на работата на пълно работно време, г-жа Voß, която работи на непълно работно време, получава възнаграждение, което при равен брой отработени часове е по-ниско от заплащаното на преподавател, упражняващ професионалната си дейност на пълно работно време.
- 35 Така преподавател на непълно работно време с установено за него работно време от 23 учебни часа седмично, който отработи 3,5 учебни часа извън това работно време, получава по-ниско възнаграждение от това, което получава преподавател на пълно работно време за 26,5 учебни часа.
- 36 Проверката на елементите на възнаграждението сочи, че това положение произтича от обстоятелството, че часовете извънреден труд, които са по-ниско платени от така наречения „редовен“ труд, са определени като часове, отработени извън нормалната продължителност на работата, определена от установеното за преподавателя работно време, като последното очевидно варира в зависимост от това дали служителят работи на непълно или на пълно работно време. От горното следва, че по-ниската ставка на възнаграждението за извънреден труд се прилага спрямо преподавателите на пълно работно време само ако надхвърлят 26,5 учебни часа седмично, докато по отношение на работещите на непълно работно време тази ставка се прилага, щом надхвърлят установеното за тях работно време, което по правило е под 26,5 часа. В случая с г-жа Voß по-ниската ставка на възнаграждение се прилага за отработените часове над 23 учебни часа седмично.
- 37 От това се налага изводът, че разглежданата в главното производство национална правна уредба — според която възнаграждението за часовете извънреден труд, отработени от държавните служители на непълно работно време извън установеното за тях работно време до достигане на нормалната продължителност на работата на пълно работно време, е по-ниско от възнаграждението за часовете, отработени от държавните служители на пълно работно време — води до различно третиране на двете категории държавни служители в ущърб на тези, които работят на непълно работно време.

- 38 Член 141 ЕО не допуска подобна национална правна уредба, ако различното третиране засяга значително по-голям брой жени, отколкото мъже, и доколкото не съществуват обективни фактори, които не са свързани с каквато и да било дискриминация, основана на пола, и които могат да обосноват различното третиране.
- 39 Според преpraщащата юрисдикция около 88 % от преподавателите на непълно работно време, назначени през пролетта на 2000 г. от Land Berlin, са жени.
- 40 За да провери обаче дали установеното различно третиране на лицата, работещи на пълно и на непълно работно време, засяга значително по-голям брой жени, отколкото мъже, преpraщащата юрисдикция трябва да вземе предвид всички работещи, спрямо които се прилага националната правна уредба, от която произтича различното третиране, установено в точка 37 от настоящото решение. За тази цел преpraщащата юрисдикция следва да прецени дали посоченото различно третиране произтича от VBesG и/или от MVergV, тъй като по принцип приложното поле на разглежданата правна уредба очертава кръга от лица, които могат да бъдат включени в сравнението (Решение от 13 януари 2004 г. по дело Allonby, C-256/01, Recueil, стр. I-873, точка 73).
- 41 Необходимо е също да се напомни, че както приема Съдът в точка 59 от Решение от 9 февруари 1999 г. по дело Seymour-Smith и Perez, (C-167/97, Recueil, стр. I-623), най-добрият метод за сравняване на статистически данни е сравняването на съотношението на работещите, засегнати от посоченото различно третиране, от една страна, сред мъжете, които са част от работната сила, а от друга страна — сред жените, които са част от работната сила.
- 42 Ако наличните статистически данни сочат, че процентното съотношение на работещите на непълно работно време сред работещите жени е значително по-голямо от процентното съотношение на работещите на непълно работно

време сред работещите мъже, следва да се приеме, че подобно положение е признак за дискриминация, основана на пола, освен ако разглежданата в главното производство правна уредба е обоснована от обективни фактори, които не са свързани с каквато и да било дискриминация, основана на пола (вж. в този смисъл Решение по дело *Seymour-Smith* и *Perez*, посочено по-горе, точки 60—63).

43 В случая по главното производство от акта за препращане не е видно, че по-ниското заплащане на часовете извънреден труд, положен от работещите на непълно работно време лица, почива на фактори, обективно обосновани от съображения, които не са свързани с каквато и да било дискриминация, основана на пола. Този въпрос обаче трябва да се провери от препращащата юрисдикция.

44 Поради това на поставения въпрос следва да се отговори, че член 141 ЕО трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба относно възнагажденията на държавните служители като разглежданата в главното производство, която от една страна определя като извънреден труд, положен от държавните служители, назначени на пълно работно време, както и от тези, назначени на непълно работно време, часовете, през които те са работили извън установеното за тях работно време, а от друга страна предвижда заплащане на часовете извънреден труд по ставка, която е по-ниска от почасовата ставка, прилагана за труда, положен в рамките на установеното за съответното лице работно време, така че държавните служители на непълно работно време получават по-ниско възнагаждение от тези на пълно работно време, що се отнася до часовете труд, който полагат извън установеното за тях работно време до достигане на броя часове, които трябва да отработи държавен служител на пълно работно време в рамките на работното си време, в случай че:

— сред всички работещи, спрямо които се прилага разглежданата правна уредба, процентното съотношение на засегнатите работещи жени е значително по-голямо от това на засегнатите работещи мъже

и

— различното третиране не е обосновано от обективни фактори, които не са свързани с каквато и да било дискриминация, основана на пола.

По съдебните разноски

45 С оглед на обстоятелството, че за страните в главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред препращащата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

Член 141 ЕО трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба относно възнагражденията на държавните служители като разглежданата в главното производство, която от една страна определя като извънреден труд, положен от държавните служители, назначени на пълно работно време, както и от тези, назначени на непълно работно време, часовете, през които те са работили извън установеното за тях работно време, а от друга страна предвижда заплащане на часовете извънреден труд по ставка, която е по-ниска от почасовата ставка, прилагана за труда, положен в рамките на установеното за съответното лице работно време, така че държавните служители на непълно работно време получават по-ниско възнаграждение от тези на пълно работно време, що се отнася до часовете труд, които полагат извън установеното за тях работно време до

достигане на броя часове, които трябва да отработи държавен служител на пълно работно време в рамките на работното си време, в случай че:

- **сред всички работещи, спрямо които се прилага разглежданата правна уредба, процентното съотношение на засегнатите работещи жени е значително по-голямо от това на засегнатите работещи мъже**

и

- **различното третиране не е обосновано от обективни фактори, които не са свързани с каквато и да било дискриминация, основана на пола.**

Подписи